

REFORMÁTUS KÁNTOR

— Szerkeszti: Bódiss Tamás és Dávid István —

Magyarság és európaiság

Protestantizmus és istentiszteleti nyelvhasználat

Kóruskarnagyok körében mind gyakoribb a kérdés: eredeti szöveggel vagy magyar fordításban énekeljünk? Rögtön érdemes meggondolni, hogy a kórusművek koncerten, zenés áhítaton vagy istentisztelet keretében hangoznak-e el.

A reformációnak kétségkívül az egyik legfontosabb jellemzője volt a nemzeti nyelv istentiszteleti használata. Az elv mögött lényegében az a cél húzódott meg, hogy minden elhangzó szó követhető és érthető legyen. Fontos protestáns alapelv, hogy értelemmel énekeljünk, de ez —különösen ma— nem feltétlenül jelenti az anyanyelvűséget. Angliában a reformáció után az egész liturgia nemzeti nyelvű lett, német földön ugyanakkor a lutheri területeken —különösen nagyobb városokban és iskolai környezetben— bizonyos állandó elemek még sokáig megmaradtak latinul. Megállapítható, hogy a nyelvhasználat jelentősen függ a résztvevő-befogadó közegtől is. A magyarországi műveltebb városi evangélikusság szintén megtartotta a latin nyelvet, amint ezt többek között a bártfai Andreas Zarewutius latin nyelvű Magnificatjai tanúsítják. A magyar református istentisztelet valóban teljesen anyanyelvűvé vált, a latin (népnyelven: a deáki) nyelv azonban meghatározó maradt az oktatásban, az irodalomban és a művészetekben egészen a reformkorig.

Beszél-e a Szentírás anyanyelvűségéről? Természetesen kifejezetten így nem. Pál apostol azt írja a korinthusiaknak, hogy a nyelveken szólás csak megmagyarázva lehet hasznos az istentiszteleten. Érdemes ezt a tanácsot az idegen nyelvű éneklésre és a zenére —mint sajátos nyelvre— alkalmazni. Igyekeznünk kell, hogy a liturgiában felhangzó zene és ének érthető legyen —konkrét és átvitt értelemben egyaránt. Érthesse meg a gyülekezet a felhangzó mű tartalmát, kapjon segítséget a zenei kifejezőeszközök megértéséhez. Lehet külföldi igehirdetőnek saját nyelvén prédikálni? Természetesen, ez mind gyakrabban megtörténik. De mindig van valaki, aki lefordítja. Az elhangzó zenemű magyarázatához általában nem szükséges hosszú műelemzés, ismertetés. A szöveget, illetve az elhangzó műhöz tartozó gondolatokat kézbe is lehet adni. Vagy úgy kell beilleszteni az istentisztelet menetébe, hogy a környező elemek egymást magyarázzák, erősítsék —mint pl. az igeolvasás–imádság–ének hármas kapcsolatában. Megfelelő környezetben az idegen nyelvű kórusmű ma-

gyarázat, fordítás nélkül is érthetővé válhat. Természetesen figyelembe kell venni a befogadó közeget is. A befogadás terén nagy különbség lehet a több száz éves múlttal és tradícióval bíró falusi és a többségében alig száz éves, jellemzően városi gyülekezetek között. Mindezek mellett figyelembe kell vennünk ma már azt is, hogy Európában élünk, ahol az angol, német és latin nyelv előbb-utóbb műveltségi követelménynek számít.

A magyar fordítások —különösen bonyolultabb szövegű zene esetén— számos problémát vetnek fel. Döntő viszonyítási pont, hogy a koncerten a zene áll az első helyen. Ilyenkor az eredeti szöveg azért élvez elsőbbséget, mert még a gondos fordítás is könnyen megsértheti a bonyolultabb zenei szöveget. Koncerten megoldható az érthető, tömör magyarázat, az istentisztelet menetét azonban megzavarja, megakasztja a konferálás, legfeljebb nagyon visszafogott, rövid bevezető vagy szövegfelolvasás képzelhető el.

Bódiss Tamás

Hírek

Protestáns graduáloktól a genfi zsolttárokig címmel szervezett ünnepi konferenciát a Somogyi Református Egyházmegye a területén található Kálmánca községben 2012. szeptember 22-én. *Steinbach József* püspök megnyitó áhítata után három nagyobb csoportba —múlt, emlékezés, iskolák— gyűjtött előadások következtek.

Fekete Csaba lelkész-könyvtáros „Énekes szerartartási örökségünk és a Délvidék” címmel e terület kéziratosszertartási gyűjteményeiről szolt, majd *Papp Anette* vezetésével a *Budafoki Vesperás Kórus* mutatta be a Kálmáncai, a Csurgói és a Nagydobszai graduál egyes tételeit.

Az 1505–1572 közt élt kálmáncai püspökről, Szegedi Kis Istvánról *Horváth Erzsébet*, a budapesti, majd az 1500-ban itt született Kálmáncai Sánta Mártonról, „a helvét reformáció tüzes hívé”-ről *Márkus Mihály*, a pápai Teológia tanára beszélt, *Köntös László* főjegyző, gyűjteményi igazgató pedig a négyszáz éve, 1612-ben megtartott körmendi zsinatról tartott előadást.

Az emlékezés jegyében először *Veressné Petrócz Mária* karnagy a 450 éves genfi zsolttárkönyvet mutatta be. A 100 éve született Bucsay Mihály egyháztörténészre emlékezett *Horváth Erzsébet*, a 120 éve született Lajtha László, valamint a 70 éve meghalt Árokháthy Béla jelentőségéről pedig *Solymosi Tari Emőke* zenetörténész, illetve *Papp Anette* egyházzeneész szolt.

A harmadik részben református oktatási intézményeket: a pápai teológiát, a csurgói és a kaposvári gimnáziumot, az enyingi zeneiskolát,

valamint a nemesgörzsönyi általános iskolát és óvodát mutatták be az adott intézmény vezetői. A bemutatkozás során szóhoz jutottak az említett intézmények zenei csoportjai —énekkarok, táncsoport— is.

A programban a *Musica historica* együttes (vezetője: *Csörsz Rumen István*) és *Kobzos Kiss Tamás* hangversenye mellett a kiállításon a Csurgói (1626), a Kálmáncai (1622), a Nagydobszai (1613) graduált, a Kálmáncehi Passionalét (1641), valamint a XVIII. századi Rinyaújnépi Énekeskönyvet is meg lehetett tekinteni.

Heidfogel Pál lelképásztor híradása alapján

A Nyírségi Református Egyházmegyében 2010-től folyik regionális kántorképzés *Kiss Zoltán* és felesége, *Mogyorósi Pálma* szervezésében. A havi rendszerességű alkalmakat gyülekezeti szolgálatban álló kántoroknak és kórusvezetőknek tartják. A gyakorlati képzés résztvevői a régebbi és újabb egyházzenei kiadványokkal és kottákkal is megismerkedhetnek, ezáltal szélesebbé válik nekik a választható és elsajátítható darabok köre. A kántorképzőnek kezdetben a nyíregyháza-belvárosi református egyházközség adott otthont, 2011-től a nyírbátori egyházközségben folytatódik a munka. A tanfolyam munkáját szervező titkárként segíti *Tárnok Ferencné* énekműgyi előadó.

a reformatus.hu híradása alapján Bódiss Tamás